

DOI 10.34132/pard2025.28.08

Отримано: 25 вересня 2024

Змінено: 28 січня 2025

Прийнято: 21 лютого 2025

Опубліковано:

30 червня 2025

Received: 25 September 2024

Revised: 28 January 2025

Accepted: 21 February 2025

Published:

30 June 2025

Dmytro Slobodianiuk

PROBLEMATIC ASPECTS OF DIGITALIZATION OF THE INTELLECTUAL PROPERTY MARKET IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S INTEGRATION PROCESSES WITH THE EU

The article analyzes the peculiarities of the intellectual property market in Ukraine. The author identifies, summarizes and provides a brief description of the types and subjects of market relations in the field of intellectual property. The formation of the digital market in Ukraine, in particular, of intellectual property rights objects, is considered. The author identifies the differences in market relations in relation to tangible and intangible assets (results of creative and/or intellectual activity of a person). The importance of directing the state policy towards the implementation of the provisions of the European Union legislation on standards for the protection of intellectual property rights and personal data protection is determined. The author points out the need to improve the mechanisms of public administration in this area. The article identifies the main problems that need to be addressed to enable the full completion of Ukraine's integration processes into the European Union. The author identifies the main areas whose development will allow increasing the level of protection of intellectual property and personal data through the use of digitalization and modern technologies. The author establishes that with the development of digital technologies, intellectual property rights objects become more vulnerable in terms of their possible unauthorized use and new threats caused by global digitalization. This leads to an urgent need to counteract manifestations of unfair competition and

improve the legal mechanism of public administration in the field of protection and enforcement of intellectual property rights in Ukraine.

Keywords: digitalization, property market, intellectual property, integration processes, European Union.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах прогресуючої цифровізації економіки України ринок об'єктів права інтелектуальної власності зазнає фундаментальної трансформації, набуваючи цифрового формату. Сучасні технології чинять значний вплив як на методи створення результатів інтелектуальної діяльності, так і на процеси їх використання, що обумовлює необхідність глибокого теоретичного осмислення. Розширення цифровізації економіки інтелектуальної власності виявляє нові специфічні особливості та внутрішні суперечності, властиві цифровому ринку інтелектуальної власності. Ця обставина вимагає розробки інноваційних рішень для удосконалення та реформування нормативної системи, а також для ефективного захисту прав інтелектуальної власності, враховуючи потенційні прояви недобросовісної конкуренції у цьому цифровому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням становлення, формування та розвитку ринку об'єктів права інтелектуальної власності приділяється значна увага в працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Серед них варто виділити таких дослідників, як Р. Джейкоб, В. Нордхаус, А. Мур, В. Фішер, Б. Шаффер, Е. Брукінг, С. Голубка, Л. Курило, А. Мاستило. Їхні роботи зосереджені на теоретичних засадах та аналізі розвитку ринку об'єктів права інтелектуальної власності в цілому та за окремими напрямками.

На сучасному етапі особливої актуальності набули питання становлення та функціонування ринку об'єктів права інтелектуальної власності в контексті цифрової економіки. Ці аспекти стали предметом детального розгляду для низки вітчизняних науковців, зокрема Г. Андрощука, Ю. Бажала, В. Базилевича, Ю. Бошицького, О. Вінника, В. Вірченка, Н. Краус, Р. Еннана, Л. Тарасенка. Проте,

попри зростаючий інтерес, дослідження цифровізації ринку об'єктів права інтелектуальної власності залишається багатоаспектним, а його особливості та динамічність змін як у глобальному, так і в національному масштабі ще недостатньо вивчені. Це обставина обумовлює потребу в подальших поглиблених наукових дослідженнях.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною метою цієї статті є здійснення аналізу ринку об'єктів права інтелектуальної власності в умовах цифровізації, з обов'язковим урахуванням інтеграційних процесів з Європейським Союзом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок інтелектуальної власності, на протипагу традиційному товарному (матеріальному) ринку, оперує товарно-грошовими відносинами з нематеріальними об'єктами. У загальноприйнятому розумінні, до них відносяться права на результати розумової діяльності людини у науковій, художній, виробничій та інших сферах. Ці об'єкти є складовою цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Як блага нематеріальні, вони зберігаються за своїми творцями і можуть бути використані іншими суб'єктами виключно за узгодженням з ними, за винятком випадків, встановлених законодавством [1].

Ключовою особливістю ринку інтелектуальної власності є те, що об'єктом комерціалізації (відчуження) виступає не сам інтелектуальний продукт, а майнові права інтелектуальної власності на нього. Водночас, на відміну від матеріальних об'єктів, об'єкти права інтелектуальної власності можуть бути надані у використання на підставі ліцензійного договору не одній, а кільком особам. При цьому сам розробник (автор) зберігає право продовжувати використовувати їх у власній діяльності, за умови, що це не суперечить умовам ліцензійного договору [18].

Інтелектуальні продукти (результат інтелектуальної діяльності), на відміну від звичайних промислових продуктів (товарів, що використовуються для власного споживання), мають потенційно необмежені можливості: вони не втрачають своєї корисності під

час споживання, не зникають і залишаються одночасно доступними для значної кількості споживачів. Більше того, деякі інформаційні продукти набувають сенсу лише за умови розширення доступу до них через мережу Інтернет. Усі ці аспекти свідчать про потенційно нетоварний характер інтелектуальних продуктів. Їх залучення до ринкового обігу та отримання від цього доходів стає можливим виключно за умови обмеження доступу до них, а також за умови відчуження від безпосереднього носія [2].

Обсяг розпорядження майновими правами інтелектуальної власності визначається характером договору, укладеного між суб'єктами ринку об'єктів права інтелектуальної власності. Виходячи з цієї класифікаційної ознаки, та з позиції товарно-грошових відносин, ринок об'єктів права інтелектуальної власності поділяється на три категорії:

1) ринок відчуження (продажу) майнових прав. На цьому сегменті ринку суб'єкт права інтелектуальної власності (продавець) здійснює повне та безповоротне відчуження зазначених прав. В обмін він отримує або одноразову плату, або ж передає їх на безоплатній основі;

2) ринок надання об'єктів права інтелектуальної власності на підставі ліцензійного договору. Цей вид ринку передбачає надання іншим особам дозволу на реалізацію певних дій, обмежених визначеним часовим проміжком та географічною територією. За таке надання правовласник отримує винагороду у формі роялті, паушального платежу, комбінованого платежу, або ж це може відбуватися на безоплатній основі;

3) ринок трансферу технологій. Функціонування цього ринку базується на укладанні договору про трансфер технологій. Такий договір може передбачати як відчуження майнових прав на технологію, так і надання права на її використання стосовно конкретного об'єкта технології та/або її складових, здійснюване у некомерційній або комерційній формі, з отриманням відповідної винагороди у вигляді роялті [2].

Запропонована класифікація ринку об'єктів права інтелектуальної власності посилює розуміння взаємозв'язку товарно-

грошових відносин з нематеріальними об'єктами. Вона чітко ілюструє сценарії реального відчуження та передачі майнових прав, що конкретизує економічний зміст комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності як повноцінного товару з отриманням відповідної винагороди.

Важливо підкреслити, що при комерціалізації (відчуженні, наданні права) об'єкти права інтелектуальної власності набувають статусу нематеріального активу з позиції бухгалтерського обліку. Відповідно, будь-які ринкові дії з ними вимагають неухильного дотримання положень Податкового кодексу України, зокрема тих, що стосуються оподаткування отриманого прибутку, роялті, паушального платежу та податку на додану вартість.

У сфері інтелектуальної власності існує чітке розуміння, що ефективне функціонування ринку інтелектуальної власності неможливе без активної участі його суб'єктів ринкових відносин. За даними низки науковців, до них належать:

- органи державного управління і контролю, що забезпечують регуляторну та наглядову функцію;
- підприємства, які інтегрують об'єкти права інтелектуальної власності у свою діяльність, впроваджуючи нові технологічні та технічні рішення, застосовуючи програмні продукти, торговельні марки тощо;
- організації-розробники інтелектуальних продуктів, що створюють результати інтелектуальної діяльності, такі як об'єкти промислової власності, «ноу-хау», комп'ютерні програми та бази даних;
- інвестори, які фінансують як створення, так і використання об'єктів права інтелектуальної власності;
- виробники-конкуренти, що випускають конкурентноспроможну продукцію або послуги на основі власних розробок чи інших аналогічних об'єктів права інтелектуальної власності;
- виробники-«пірати», які займаються виробництвом, відтворенням, публікацією, розповсюдженням та реалізацією об'єктів права інтелектуальної власності з порушенням майнових прав на них, а також продають контрафактну продукцію [3].

Важливо акцентувати увагу на останньому пункті, де виробники-«пірати» ідентифікуються як суб'єкти недобросовісної конкуренції на ринку інтелектуальної власності. Їх діяльність, часто прихована, спрямована на отримання незаконного прибутку та завдає значних збитків легітимним суб'єктам права інтелектуальної власності. Правові аспекти цих відносин регулюються Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [4], який визначає недобросовісну конкуренцію як будь-які дії в конкурентному середовищі, що суперечать встановленим торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. Згідно з цим Законом, до недобросовісної конкуренції належать:

1) неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання;

2) творення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та здобуття неправомірних переваг у конкуренції;

3) неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Як зазначає В. Базилевич, сучасний ринок інтелектуальної власності характеризується «властивими лише йому суперечностями, які зумовлюються особливостями інтелектуального продукту як об'єкта ринкових відносин» [5]. До основних суперечностей цей науковець відносить:

– суперечність між нетоварною сутністю об'єктів інтелектуальної власності та товарною формою їх вираження;

– суперечність між сутністю інтелектуальної власності як суспільної власності і формами її прояву як приватної (індивідуальної) власності;

– суперечність між привласненням ідеального змісту об'єктів інтелектуальної власності та привласненням їх матеріальних носіїв [5].

Зазначені особливості ринку інтелектуальної власності разом з усіма суперечностями є характерними для традиційної інтелектуальної економіки. Однак в умовах подальшої трансформації інтелектуальної економіки у цифрову виникають нові особливості та суперечності, властиві вже цифровому ринку інтелектуальної

власності як новому цивілізаційному економічному феномену. Це зумовлює необхідність поглиблених досліджень з позиції ринкових відносин.

З теоретичної точки зору, цифровізація радикально трансформує інтелектуальну економіку через інтеграцію цифрових технологій. Однією з проривних інновацій у цьому процесі є цифрові платформи, які ми розглядаємо як людино-цифрові системи [6]. Це знаменує перехід від біологічних та фізичних систем до кібербіологічних та кіберфізичних. Переміщення діяльності з реального світу у віртуальний світ забезпечується розвитком цифрових технологій, зокрема: роботизація та кіберсистеми, штучний інтелект, великі дані, безпаперові технології, адитивні технології, хмарні та туманні обчислення (модель розподілення обчислень між кінцевими пристроями), безпілотні та мобільні технології, біометричні, квантові технології, технології ідентифікації, блокчейн тощо. Цьому процесу сприяє динамічна природа цифровізації у світі, зокрема в Україні.

За оцінками науковців, загальний розвиток цифровізації економіки досяг того рівня, коли близько 80% людей мають цифрову присутність у мережі Інтернет. Очікується, що до кінця 2025 року настане переломний момент у цьому процесі. Присутність у цифровому суспільстві стрімко зростала протягом останніх двох десятиліть. Лише десятиліття тому цифрова присутність зазвичай означала наявність номера стільникового зв'язку, електронної адреси та, можливо, особистого веб-сайту чи профілю в соціальній мережі [7]. Сьогодні ж цифрова присутність асоціюється з багатосторонньою цифровою взаємодією на численних інтернет-платформах та у соціальних мережах. Дослідження Reuters прогнозує, що приблизно 70 % нової вартості, яка буде створена в найближче десятиліття, базуватиметься на цифрових платформах [8]. Узагальнюючи, низка науковців обґрунтовано стверджує, що «цифрова трансформація економіки означає інтеграцію цифрових технологій у всі сфери економічної діяльності. Ця інтеграція призводить до фундаментальних змін» [9]. Це дає змогу:

- 1) оптимізувати бізнес-процеси;

2) створювати нові продукти та послуги завдяки технологіям, віртуальній реальності, хмарним сервісам та штучному інтелекту;

3) економити кошти за рахунок оптимізації персоналу через автоматизацію та роботизацію бізнес-процесів.

4) пропонувати абсолютно нові бізнес-рішення [6].

Саме процес цифровізації трансформує інтелектуальну економіку в напрямі вдосконалення та зміни нормативно-правової системи та захисту прав інтелектуальної власності. О. Вінник підкреслює зростаючу необхідність правового забезпечення цивілізованого (з урахуванням загальносупільних інтересів) спрямування цифровізації та використання цифровізованих явищ [10].

Одночасно з цим формується цифрове середовище, в якому зростає ймовірність проявів недобросовісної конкуренції. Як справедливо застерігає А. Золотар, «оскільки компанії та автори процвітають у цифровому просторі, для них вкрай важливо захистити свої активи та надати цим активам цінність. І в міру того, як цифрова сфера розвивається, інтелектуальна власність стає більш вразливою для порушень через більшу легкість підробки та копіювання об'єктів інтелектуальної власності» [11]. Таке застереження має критичне значення для комерційної діяльності на цифровому ринку інтелектуальної власності, що зумовлює нагальну потребу вдосконалення законодавства з охорони прав інтелектуальної власності.

З теоретичного погляду, у «людино-цифровій системі, в якій здійснюється процес передачі інформації від джерела до одержувача, метою якого є інформаційно-комунікаційна діяльність з використанням новітніх цифрових технологій та цифрового зв'язку з додержанням цифрового права» [5], формується цифровий ринок України та його ключова складова – цифровий ринок об'єктів права інтелектуальної власності. Ці ринки мають відмінні ознаки щодо нормативно-правового регулювання та комп'ютерного техніко-технологічного забезпечення з використанням цифрових платформ. Вони характеризуються різним станом та перспективами формування, що відображає їх різний рівень розвитку.

З економічної точки зору, на цифровому ринку України та на цифровому ринку об'єктів права інтелектуальної власності також функціонують товарно-грошові відносини з нематеріальними об'єктами стосовно передачі (надання, зміни власника) майнових прав залежно від виду договору між суб'єктами ринку об'єктів права інтелектуальної власності. При цьому діють «всі закони руху товарно-грошових відносин – закони вартості та цін, закони міжгалузевої та внутрішньогалузевої конкуренції, закони прибутку та зростання капіталу, суть закони у яких функціонує цифрова економіка – ринкова економіка, що спирається на цифрові технології» [12].

Важливо підкреслити, що з методологічної позиції бухгалтерського обліку, ключовими ознаками нематеріальних активів стосовно об'єктів права інтелектуальної власності є відсутність у них матеріально-речової структури (форми), їх довгострокове використання, здатність генерувати господарську користь та високий рівень невизначеності щодо майбутніх прибутків від їх застосування. Однак більшість нематеріальних активів все ж мають певні матеріальні носії. Наприклад, USB-флеш-накопичувач слугує матеріальним носієм для комп'ютерної програми, а паперовий документ містить угоду про авторські права. Проте в цих випадках фізична субстанція є вторинною порівняно з нематеріальною складовою – інформацією. Якщо ж первинним виступає саме матеріальний елемент, то об'єкт слід обліковувати у складі основних засобів. Наприклад, програмне забезпечення комп'ютера, що керує верстатом, є невід'ємною частиною відповідного апаратного забезпечення та обліковується як основний засіб.

На цифровому ринку контрагенти використовують цифрові технології та цифрові платформи, де предметом продажу виступає інформація як кінцевий результат творчої діяльності. Ця інформація набуває товарно-цифрової цінності або ж є нематеріальним благом, що становить об'єкт цивільних прав, виражений сукупністю даних в електронній формі. Такий об'єкт може бути предметом торгівлі у цифровому форматі або передаватися, а також використовуватися

для платіжних чи інвестиційних цілей. Головною ознакою цифрового ринку об'єктів права інтелектуальної власності є те, що кінцевим результатом є об'єкт продажу в електронній формі (цифрова річ у цифровому форматі) на відповідному матеріальному носії, причому розпорядження майновими правами інтелектуальної власності оформлюється у встановленому законодавством порядку.

На цифровому ринку об'єктів права інтелектуальної власності, як зазначає Л. Тарасенко, застосування цифрових технологій зумовило низку важливих тенденцій для розвитку права інтелектуальної власності. Серед них: можливість швидкого оцифровування об'єктів інтелектуальної власності, перш за все, авторського права, що передбачає перетворення письмової форми у цифрову, наприклад, у файл певного вигляду (текстовий, зображення тощо); створення абсолютно нових, винятково «цифрових» об'єктів інтелектуальної власності (наприклад, програмне забезпечення різних типів); а також стрімке поширення та розростання мережі Інтернет, що забезпечує швидке глобальне передання цифрової інформації (а отже, й об'єктів права інтелектуальної власності) по всьому світу [13].

На цифровому ринку об'єктів права інтелектуальної власності відбувається комерціалізація оцифрованих продуктів інтелектуальної власності (тобто перетворених письмових форм у цифрові – тексти, зображення тощо). Тут також створюються нові цифрові об'єкти права інтелектуальної власності, наприклад, цифровий контент у цифровій формі: комп'ютерні програми, застосунки, відеофайли, аудіофайли, музичні файли, цифрові ігри та електронні книги тощо.

Отже, на цифровому ринку об'єктів права інтелектуальної власності вони виступають як цифрова річ, що існує у цифровому форматі на матеріальному носії та набуває товарно-цифрової цінності. На них поширюються товарно-грошові відносини стосовно передачі (надання, зміни власника) майнових прав залежно від типу договору між контрагентами цифрового ринку.

Важливого значення для розвитку цього напряму в Україні набувають інтеграційні процеси системи охорони та захисту

прав інтелектуальної власності з Європейським Союзом. Цьому сприяє Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована 16 вересня 2014 року.

Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити рівень захисту інтелектуальної власності, аналогічний тому, що існує в Європейському Союзі. Це передбачає запровадження в Україні прогресивних європейських правових стандартів та ознайомлення із законодавством і правозастосовною практикою Європейського Союзу у царині правового регулювання відносин інтелектуальної власності [14].

Цифровий ринок України охоплює багатогранні аспекти ринкових відносин і на сучасному етапі активно інтегрується в Єдиний цифровий ринок Європейського Союзу. Цей простір є масштабною економічною зоною, що охоплює телекомунікації, сервіси електронної ідентифікації, довірчі послуги, кібербезпеку, захист персональних даних та інші ключові сфери. Такий інтеграційний процес обов'язково враховує особливості цифровізації інтелектуальної економіки як в Європейському Союзі, так і в Україні.

З теоретичної точки зору, вважаємо за доцільне розглянути низку важливих особливостей цифровізації ринку інтелектуальної власності та її економічну домінанту. Ці характеристики визначають напрямки становлення, пошуку та потенційного впливу нових векторів розвитку на процес інтелектуалізації людино-цифрового середовища.

Першою особливістю цифровізації ринку є високий рівень концентрації провідних фірм та їх схильність до монополізації. Низка науковців обґрунтовано стверджує, що цифрові ринки України все більше характеризуються високою концентрацією, а здебільшого й монопольним становищем провідних компаній, чия ринкова влада досягла аномальних масштабів [15].

Другою особливістю цифровізації ринку є поширеність порушень авторських прав у мережі Інтернет. Це обумовлено тим,

що переважна більшість веб-сайтів містить об'єкти авторського права у вигляді текстової та графічної інформації. Додатково, веб-ресурси часто розміщують музичні твори (пісні) та аудіовізуальні твори (фільми, кліпи тощо). Визначальним аспектом тут є зміст веб-сайту (контент). У науковій літературі підкреслюється, що саме контент веб-сайту є найважливішим елементом серед усіх його складових. Веб-сайт розглядається як «комплексний об'єкт права інтелектуальної власності, оскільки він охоплює програмні засоби (відповідні комп'ютерні програми, що забезпечують його функціонування); має інформаційне наповнення (тексти, зображення тощо); володіє унікальним ім'ям (доменним ім'ям); інформація, що міститься на веб-сайті, зберігається на віддаленому комп'ютері (цей процес називається хостингом); а доступ до інтернет-сайту можливий з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет, завдяки використанню відповідного програмного забезпечення (публічний доступ будь-якої особи)» [13]. Ця доступність стала передумовою для збільшення кількості правопорушень, пов'язаних з використанням об'єктів авторських прав, таких як цифрове піратство та плагіат. На сьогодні найбільш поширеним порушенням авторського права є незаконне використання творів та їх незаконне розповсюдження, що здійснюється без згоди суб'єкта авторського права.

Третьою особливістю цифровізації ринку є проблематика захисту цифрової особистості. Як зазначає О. Костенко, чинне законодавство не спроможне належним чином регулювати суспільні відносини, які стрімко розвиваються в електронному просторі із застосуванням цифрових технологій, штучного інтелекту, цифрової особистості, цифрових аватарів та інших технологій, особливо тих, що можуть обмежувати права і свободи людини. Фактично, паралельно зі створенням нових суспільних відносин у метавсесвіті, виникає необхідність створення й електронної юрисдикції – сфери застосування можливостей суб'єктом компетенції або області, на яку поширюється право [16]. За оцінкою А. Золотар, «важливою темою у епоху цифрових технологій стає питання конфіденційності, оскільки неавторизований обмін даними, інтеграція даних, неетичне використання даних і несанкціоноване публічне розголошення є основними проблемними сферами інтелектуальної власності» [11].

У бізнесі цифрова особистість може визначати імідж фахівця, впливати на професійні можливості та сприяти розвитку мережевих контактів. Захист цифрової особистості стає критичним у зв'язку з ризиками кіберзлочинності, крадіжки особистих даних, атак на конфіденційність [17].

Ключовим тут є законодавство про захист персональних даних у Європейському Союзі. Структура пакету нормативно-правових актів щодо захисту персональних даних включає: Регламент (ЄС) 2016/679 (Загальний регламент захисту персональних даних (GDPR)); Директиву (ЄС) 2016/680 про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних, пов'язаних з кримінальними правопорушеннями або виконанням кримінальних покарань, а також про вільний рух таких даних; та Регламент (ЄС) 2018/1725 щодо обробки персональних даних установами, органами, офісами та агентствами Союзу. В Україні діє Закон України «Про захист персональних даних», до якого було внесено низку змін та доповнень, «однак у ньому досі відсутні положення про особливості захисту цифрової особистості, які, враховуючи специфіку кіберсередовища, не можуть бути тотожними стандартним правилам захисту персональних даних» [17].

Четвертою особливістю цифровізації ринку є становлення ринку віртуальних активів. До них належать, зокрема, криптовалюти, які не мають центрального органу управління та емісії, не підкріплені жодною національною валютою і які неможливо підробити. Згідно з Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [19], віртуальний актив визначається як цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати, і яке може використовуватися для платіжних чи інвестиційних цілей.

П'ятою особливістю цифровізації ринку є стрімкий розвиток сфери штучного інтелекту. За оцінкою Г. Андрощука, «штучний інтелект у правовому регулюванні розглядається як новий виклик для економіки та правової системи, нове явище, що

має мультиплікаційний ефект, правовий феномен у структурі правовідносин, новий об'єкт для правового регулювання. Сучасний науково-технологічний розвиток призвів до того, що штучний інтелект став здатним генерувати та створювати різноманітні твори – науки, літератури і мистецтва. Створення творів штучним інтелектом є невід'ємною сферою діяльності в сучасній цифровій економіці» [20]. Впровадження технологій штучного інтелекту прискорює бізнес-процеси та забезпечує компаніям значні прибутки.

Висновки. З подальшою трансформацією економіки інтелектуальної власності у цифрову з'являються нові особливості та суперечності, притаманні саме цифровому ринку інтелектуальної власності. У сучасному людино-цифровому середовищі формується цифровий ринок України, а в його складі – цифровий ринок об'єктів права інтелектуальної власності. Ці ринки базуються на комп'ютерному та техніко-технологічному забезпеченні з використанням цифрових платформ. За цих умов зростає цифрова сфера, у якій інтелектуальна власність стає більш вразливою для порушень через легкість підроблення та копіювання. Це зумовлює нагальну потребу в протидії проявам недобросовісної конкуренції та вдосконаленні законодавства з охорони прав інтелектуальної власності в Україні для подальшої інтеграції до Європейського Союзу.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ РИНКУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ З ЄС

Статтю присвячено аналізу особливостей ринку об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Виявлено, узагальнено та надано коротку характеристику видів та суб'єктів ринкових відносин у сфері інтелектуальної власності. Розглянуто формування цифрового ринку в Україні, зокрема, об'єктів права інтелектуальної власності. Виявлено відмінності ринкових відносин щодо матеріальних та нематеріальних активів (результатів творчої та/або інтелектуальної діяльності людини). Визначено важливість

спрямування державної політики на імплементацію положень законодавства Європейського Союзу щодо стандартів захисту об'єктів права інтелектуальної власності та захисту персональних даних. Вказано на необхідність удосконалення механізмів публічного управління у вказаній сфері. У статті визначено основні проблеми, які потребують їх вирішення для можливості повноцінного завершення інтеграційних процесів України до Європейського Союзу. Автором визначено основні напрямки, розвиток яких, дозволить підвищити рівень захисту інтелектуальної власності та персональних даних за рахунок використання цифровізації та сучасних технологій. Встановлено, що з розвитком цифрових технологій, об'єкти права інтелектуальної власності, стають більш уразливими з точки зору можливого їх несанкціонованого використання та тих нових загроз, які викликані глобальною цифровізацією. Вказане зумовлює нагальну потребу в протидії проявам недобросовісної конкуренції та вдосконаленні правового механізму публічного управління у сфері охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні.

Ключові слова: *цифровізація, ринок об'єктів, інтелектуальна власність, інтеграційні процеси, Європейський Союз.*

Author Contributions: Conceptualization, B.W.A. and L.W.F.; Writing – original draft, B.W.A. and L.W.F.; Writing – review & editing, B.W.A. and L.M.F. Author has read and agreed to the published version of the manuscript.

Funding: This research received no external funding.

Institutional Review Board Statement: Not applicable as study did not include human subjects.

Informed Consent Statement: Not applicable.

Data Availability Statement: Data is contained within the article.

Conflicts of Interest: The author declares no conflict of interest.

References

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
2. Shevchenko, L.S., Hrytsenko, O.A., & Kaminska, T.M. (2015). *Ekonomika intelektualnoi vlasnosti [Economics of Intellectual Property]*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Husakovska, T.O., Rybalko-Rak, L.A., & Kuzhel, N.L. (2020). Rynok intelektualnoi vlasnosti v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Intellectual Property Market in Ukraine: Problems and Prospects]. *Biznes Inform – Business Inform*, 4, (pp. 71-79) [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro zakhyst vid nedobrosovisnoi konkurentsii» [Law of Ukraine «On Protection from Unfair Competition»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://surl.li/zmlogf> [in Ukrainian].
5. Bazylevych, V.D. (2014). *Intelektualna vlasnist [Intellectual Property]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
6. Butnik-Siverskyi, O. (2023). Intelektualizatsiia tsyfrovoy ekonomiky: ekonomiko-pravovyi pohliad [Intellectualization of the Digital Economy: Economic and Legal Perspective]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, 1-2, (pp. 86-96) [in Ukrainian].
7. Voronkova, V.H., Kapitamenko, N., & Nikitenko, V. (2019). Pravovi zasady zakhystu intelektualnoi vlasnosti u tsyfrovomu suspilstvi [Legal Principles of Intellectual Property Protection in the Digital Society]. *Pidnesennia nauky: Yurydychni nauky – ScienceRise: Juridical Science*, 4(10), (pp. 32-37) [in Ukrainian].
8. Digitalisation and Intellectual Property in the time of COVID-19. (n.d.). *www.reuters.com*. Retrieved from: <https://www.reuters.com/article/sponsored/digitalisation-and-intellectual-property-in-the-time-of-COVID-19> [in English].
9. Bashlai, S., & Yaremko, I. (2023). Tsyfrovizatsiia ekonomiky Ukrainy v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Digitalization of the Ukrainian Economy in the Context of European Integration Processes]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 48, (pp. 3-4) [in Ukrainian].
10. Vinnyk, O. (2021). *Pravo tsyfrovoy ekonomiky [Law of the Digital Economy]*. Kyiv: NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NAprN Ukrainy [in Ukrainian].
11. Zolotar, A.S. (2022). Teperishnii stan zakhyshchenosti intelektualnoi vlasnosti v konteksti tsyfrovizatsii [Current State of Intellectual Property

Protection in the Context of Digitalization]. *Aktualni problemy derzhavy i prava – Current problems of state and law*, (pp. 41-50) [in Ukrainian].

12. Matviienko-Biliaieva, H.L. (2022). Tendentsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky yak hospodarskoi systemy [Trends in the Development of the Digital Economy as an Economic System]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*, 181, (pp. 115-119) [in Ukrainian].

13. Tarasenko, L. (2019). Obiekty avtorskoho prava u tsyfrovomu seredovyshchi [Copyright Objects in the Digital Environment]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia yurydychna – Visnyk of Lviv University. Series «Law»*, 68, (pp. 231-239) [in Ukrainian].

14. Bocharova, N. (2018). Novitnia stratehiia Yevrosoiuzu shchodo zakhystu prav intelektualnoi vlasnosti [Latest EU Strategy for the Protection of Intellectual Property Rights: European Integration Processes in the XXI Century]. *Proceedings from EIP '18: Yevropeiski intehtratsiini protsesy u XXI stolitti: kliuchovi tendentsii, osnovni vyklyky ta novi mozhlyvosti – European integration processes in the 21st century: key trends, main challenges and new opportunities*, (pp. 53-60) [in Ukrainian].

15. Nykyforov, A.Ye., & Pohuda, N.V. (2023). Derzhavna polityka spryannia konkurentsii na tsyfrovyykh rynkakh [State Policy for Promoting Competition in Digital Markets]. *Derzhavne upravlinnia ta administruvannia v Ukraini – Public administration and management in Ukraine*, 37, (pp. 36-40) [in Ukrainian].

16. Kostenko, O.V. (2022). Elektronna yurysdyktsiia, metavsesvit, shtuchnyi intelekt, tsyfrova osobystist, tsyfrovyi avatar, neironni merezhi: teoriia, praktyka, perspektyvy [Electronic Jurisdiction, Metaverse, Artificial Intelligence, Digital Personality, Digital Avatar, Neural Networks: Theory, Practice, Prospects]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii – Scientific innovation and advanced technologies*, 2(4), (pp. 54-78) [in Ukrainian].

17. Bondarenko, O.C., & Dumchykov, M.O. (2024). Zakhyst tsyfrovoy osobystosti: vyvchennia dosvidu Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy [Protection of Digital Identity: Studying the Experience of the European Union and Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 1, (pp. 334-338) [in Ukrainian].

18. Shtyrov, O. (2023). Zmist poniattia intelektualnoi vlasnosti v konstytutsiinomu rozdili: dosvid zarubizhnykh krain [Contents of the concept of intellectual property in the constitutional section: the experience of foreign countries]. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok – Public Administration and Regional Development*, (21), (pp. 741-754). Retrieved from: <https://doi.org/10.34132/pard2023.21.06> [in Ukrainian].

19. Zakon Ukrainy «Pro zapobihannia ta protydiiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia» [Law of Ukraine «On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of Criminal Proceeds, Financing of Terrorism and Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://surl.gd/lbmewu> [in Ukrainian].

20. Androshchuk, H.O. (2023). Shtuchnyi intelekt i intelektualna vlasnist: problemy rehuliuвання [Artificial Intelligence and Intellectual Property: Problems of Regulation]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: paradigms of legal sciences and public administration*, 2(14), (pp. 58-78) [in Ukrainian].

Відомості про автора / Information about the Author

Дмитро Слободянюк, д. PhD у галузі публічного управління та адміністрування, викладач кафедри місцевого самоврядування та регіонального розвитку, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: slobodyanyuk.dmitry@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6281-1907>.

Dmytro Slobodianiuk, PhD in Public Management and Administration, Lecturer, Department of Local Government and Regional Development, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: slobodyanyuk.dmitry@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6281-1907>.

Slobodianiuk, D. (2025). Problematic aspects of digitalization of the intellectual property market in the context of Ukraine's integration processes with the EU. *Public Administration and Regional Development*, 28, 471-488. <https://doi.org/10.34132/pard2025.28.08>